

FÓRUM ARCHIVÁROV

ROČ. XX. č. 1

JANUÁR – MAREC 2011

Pred archívnymi dňami

Po poctivej dávke archívnych katastrof z Bojníc, ktorú nám ešte dlho bude sprítomňovať anonymný mačací obyvateľ maďarského medziarchívu z obálky zborníka a komárňanského spomínania na November '89 a nasledujúce dve archívami prežité dekády, sme sa na výbore spoločnosti, po dlhšom váhaní pred niekoľkými mesiacmi, rozhodli tohtoročné archívne dni v Humennom zasvätiť téme archívnych zbierok, možno menej pompéznej, ale nielen podľa mňa nanajvyš aktuálnej a potrebnej. Pohľad do pozvánky na archívne dni napovedá, že odznie viacero rôznych názorov na túto tému. Budú sa líšiť inštitucionálne, rolu, ktorú táto aktivita v živote opisovaného archívu hrá, šírkou záberu od príspevkov popisujúcich konkrétnu zbierku, jej budovanie, spracovanie a využívanie, cez pohľad na vitalitu zbierkotvornej činnosti jednotlivých archívov až po syntetické pohľady na túto doposiaľ prehliadanú problematiku. Osobitne ma teší bohatá účasť kolegov zo špecializovaných verejných archívov, ktorým sme vyčlenili celý posledný deň rokovania a verím, že ich skúsenosti a čínorodá aktivita v tejto oblasti mnohých v dobrom inšpirujú a „naštartujú/reštartujú“.

Aktuálnosť a potrebnosť zvolenej témy podčiarkuje to, čo slovenské verejné archívy určite v nasledujúcich rokoch neminie – diskusia o ich množstve, štruktúre, úlohe štátu a iných subjektov pri ich financovaní. Zbierkotvorná činnosť archívov je totiž jedným z dôležitých prvkov, ktorý ich prirodzene spája s regiónom, či mikroregiónom, v ktorom dlhodobo pôsobia, s prostredím, ktorého historickou pamäťou nepochybne archívy sú. Budovanie týchto vzťahov je podľa mňa životným záujmom archívov a možno raz v konkrétnych prípadoch spolurozhodne aj o ich budúcnosti.

Pravdepodobne až s odstupom niekoľkých rokov zistíme, či prednesené slová padli na úrodnú pôdu a vydaný zborník doputoval z políc archívnych knižníc do rúk kolegov.

Teším sa na milé stretnutie v Humennom a ešte raz všetkých pozývam na archívne dni.

Radoslav Ragač
predseda Spoločnosti slovenských archivárov

Spoločnosť slovenských archivárov
Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky – odbor archívov
Sekcia archívnictva a pomocných vied historických SHS pri SAV
Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky – Štátny archív v Prešove – pobočka Humenné

Vás pozývajú na
odbornú konferenciu s medzinárodnou účasťou
pod záštitou ministra vnútra SR JUDr. Daniela Lipšica

XV. archívne dni v Slovenskej republike

venovanú téme

ZBIERKY V ARCHÍVOCH

Humenné 24. – 26. mája 2011

Mestské kultúrne stredisko, Gorkého 1

PROGRAM

UTOROK 24. mája 2011

- 12.30 – 14.00 h PREZENTÁCIA ÚČASTNÍKOV
- 14.00 – 14.40 h OTVORENIE
Pozdravné príhovory predstaviteľov SSA, mesta Humenné, OA MV SR,
MV SR – Štátny archív v Prešove, pobočka Humenné
- 14.40 – 15.00 h PhDr. Radoslav Ragač, PhD. (MV SR – Slovenský národný archív,
Bratislava; predseda Spoločnosti slovenských archivárov)
Ako nevytvárať zbierky v archívoch
- 15.00 – 15.20 h PhDr. Veronika Nováková (MV SR – Štátny archív v Bratislave,
pobočka Šaľa)
Sú v archívoch skutočne fondy fondmi a zbierky zbierkami?
- 15.20 – 15.40 h PhDr. Vladimír Wolfshöndl (MV SR – Slovenský národný archív)
Archívna zbierka – analýza problematiky a pokus o syntézu
- 15.40 – 16.10 h PRESTÁVKA
- 16.10 – 16.30 h Mgr. Katarína Magurová (MV SR – Slovenský národný archív)
Vytváranie Zbierky dokumentácie na oddelení nových fondov v SNA
- 16.30 – 16.50 h Mgr. Lucia Krchnáková, PhD., RNDr. Július Ladziarsky
(MV SR – Štátny ústredný banský archív, Banská Štiavnica)
Zbierky máp a plánov v Štátnom ústrednom banskom archíve
- 16.50 – 17.10 h PhDr. Milena Ostrolúcka, Mgr. Erik Dulovič, PhD., Mgr. Michal
Tunega (MV SR – Štátny archív v Košiciach)
Štátny archív v Košiciach a jeho zbierky
17. 10 – 17.40 h DISKUSIA
- 17.40 – 18.30 h PREZENTÁCIA FIRIEM A ARCHÍVOV, PREDAJ PUBLIKÁCIÍ

STREDA 25. mája 2011

- 8.30 – 8.50 h Doc. PhDr. Miloslava Bodnárová, CSc. (MV SR – Štátny archív
v Prešove)
Zbierkotvorná činnosť Štátneho archívu v Prešove

- 8.50 – 9.10 h   Mgr. Mária Hešková (MV SR – Štátny archív v Bytči)
Využívanie zbierky cirkevných matrík v Štátnom archíve v Bytči
- 9.10 – 9.30 h   Mgr. Marta Švolíková (MV SR – Štátny archív v Nitre, pobočka Levice)
Odras spoločenských aktivít Levičanov v zbierke pozvánok Eugena Krieka
- 9.30 – 9.50 h   PhDr. Božena Malovcová (MV SR – Štátny archív v Levoči, pobočka Poprad)
Krompecherova zbierka a jej spracovanie
- 9.50 – 10.20 h   PRESTÁVKA
- 10.20 – 10.40 h   JUDr. Jozef Kirst (Archív mesta Košíc)
Zbierkotvorná činnosť Archívu mesta Košíc
- 10.40 – 11.00 h   Ing. Božena Marušicová (MV SR – Slovenský národný archív)
Zásady ochrany fotografických zbierok v archívoch
- 11.00 – 12.00 h   **Okrúhly stôl o aktuálnych problémoch slovenského archívniectva**
- 13.00 – 17.30 h   EXKURZIA
- 19.00 h   SLÁVNOSTNÁ VEČERA

ŠTVRTOK 26. mája 2011

- 9.00 – 9.20 h   Mgr. Magdaléna Brincková (Archív literatúry a umenia Slovenskej národnej knižnice, Martin)
Zbierky v Archíve literatúry a umenia Slovenskej národnej knižnice
- 9.20 – 9.40 h   Mgr. Iveta Gažová, Mgr. Jana Gubášová-Baherníková, Mgr. Júlia Pavlová (Ústredný archív Slovenskej akadémie vied, Bratislava)
Zbierky Ústredného archívu Slovenskej akadémie vied
- 9.40 – 10.00 h   PhDr. Elena Machajdíkova, Mgr. Michala Sedláčková (Archív Slovenského národného múzea)
O zbierkach Archívu Slovenského národného múzea
- 10.00 – 10.30 h   PRESTÁVKA
- 10.30 – 10.50 h   Mgr. Katarína Bodnárová, PhD. (Archív výtvarného umenia Slovenskej národnej galérie, Bratislava)
Zbierky Archívu výtvarného umenia Slovenskej národnej galérie – k procesu digitálneho sprístupňovania a prezentácie

- 10.50 – 11.10 h   Mgr. Mária Grófová, Mgr. Jana Macounová, Mgr. Jana Očenášová
 (Archív Univerzity Komenského, Bratislava)
Zbierky v Archíve Univerzity Komenského
- 11.10 – 11.30 h   Mgr. Ján Valo (Archív Ústavu pamäti národa, Bratislava)
Zbierkotvorná činnosť Archívu Ústavu pamäti národa
- 11.30 – 11.50 h   Mgr. Eva Grešová, Alena Kulíková (Archív Slovenského múzea
 ochrany prírody a jaskyniarstva, Liptovský Mikuláš, Microform, s. r. o.)
Tvorba virtuálnych zbierok - digitálny archív SMOPAJ
- 11.50 – 12.30 h   DISKUSIA
- 12.30 h   ZÁVER

VÝBOR(N)OVINY

Zápisnica

**zo zasadnutia výboru Spoločnosti slovenských archivárov,
ktoré sa konalo 11. januára 2011 v Bratislave**

- Program:**
- 1) Otvorenie
  - 2) XV. archívne dni v SR
  - 3) Biografický slovník slovenských archivárov
  - 4) Fórum archivárov
  - 5) Webová stránka
  - 6) Hospodárenie
  - 7) Návrh na spoluprácu od Asociácie správcov registratúry
  - 8) Rôzne
  - 9) Záver

V úvode rokovania pozdravil členov výboru a revíznej komisie riaditeľ odboru archívov Ing. Jozef Hanus, CSc. a vyjadril presvedčenie, že spolupráca medzi odborom archívov a SSA bude aj naďalej produktívna. Zasadnutie výboru viedol predseda R. Ragač.

Ústrednou témou januárového rokovania bola príprava XV. archívnych dní v SR. Výbor odsúhlasil termín (24. – 26. mája 2011), miesto (Humenné), tému (Zbierky v archívoch Slovenskej republiky). Usporiadanie archívnych dní bude organizačne zabezpečovať Štátny archív v Prešove, pobočka Humenné. Termín na prihlásenie referátov sa určil na 28. február 2011. Členovia výboru aj prizvanej revíznej komisie diskutovali o konkrétnych organizačných otázkach prípravy (programe, exkurzii a pod.). R. Ragač podal správu o finálnych prácach na zborníku z minuloročných archívnych dní, ako aj o stave príprav na Biografickom slovníku archivárov. O konečnej fáze príprav periodika Fóra archivárov č. 4/2010 referovala L. Krchnáková, upozornila tiež na nutnosť doriešenia správcovstva webovej stránky SSA.

O finančných záležitostiach SSA informovala členov výboru M. Grófová, najmä o vyúčtovaní uskutočnených akcií (*Sympóziu k 80. narodeninám prof. PhDr. J. Nováka, DrSc.* spojeného s prezentáciou jeho autobiografie *Heraldik bez erbu* so spoluúčasťou SSA).

Predstavitelia Asociácie správcov registratúry (združujúca 15 spoločností) Ing. M. Majtán a Ing. J. Vážny už v predchádzajúcom období opakovane požiadali o možnosť predstaviť svoju firmu a jej činnosť na zasadnutí výboru. Navrhli SSA spoluprácu v oblasti vzdelávania a organizovania školení a kurzov správy registratúry.

V bode Rôzne informoval Doc. J. Roháč členov výboru o pripravovanom podujatí Katedry archívniectva a pomocných vied historických na FiF UK v Bratislave – Dni otvorených dverí, ktoré sa uskutoční 29. 1. 2011. Požiadal o jeho zverejnenie aj na webovej stránke www.archivari.sk.

Rokovanie zhodnotil a uzavrel predseda.

Zapísala: E. Machajdíková, tajomníčka SSA

Zápisnica
zo zasadnutia výboru Spoločnosti slovenských archivárov,
ktoré sa konalo 8. marca 2011 v Bratislave

- Program:**
- 1) Otvorenie
  - 2) XV. archívne dni v SR v Humennom v roku 2011
  - 3) XIV. archívne dni v SR v Komárne v roku 2010
  - 4) Exkurzia
  - 5) Biografický slovník slovenských archivárov
  - 6) Fórum archivárov
  - 7) Webová stránka
  - 8) Hospodárenie, členská základňa
  - 9) Rôzne
  - 10) Záver

Zasadnutie výboru SSA sa uskutočnilo v priestoroch Štátneho archívu v Bratislave na Križkovej ulici 7, rokovanie viedol predseda.

Výbor prerokovával otázky organizácie a zabezpečenia programu, exkurzie, ubytovania, zahraničných hostí, pohostenia, finančných záležitostí a pod. R. Ragač informoval prítomných o prácach na Biografickom slovníku archivárov.

Zasadnutie redakčnej rady sa konalo po rokovaní výboru (príloha č. 1). L. Krchnáková navrhla prerobiť a spravovať webovú stránku www.archivari.sk tzv. redakčným systémom, s čím sa členovia výboru oboznámia a potom výbor rozhodne.

O finančných záležitostiach SSA informovala členov výboru M. Grófová. Vyúčtovanie za rok 2010 prekontrolovala a schválila revízna komisia.

Výbor odsúhlasil prijatie nových členov: Mgr. Alexandru Sedlákovú z Ministerstva financií ČR a Mgr. Lenku Moravčíkovú zo Štátneho archívu v Bytči, pobočka Liptovský Mikuláš. Výbor prerokovával otázku zániku členstva pre dlhodobých neplatičov členského príspevku.

V bode Rôzne sa výbor zaoberal stavom a smerovaním slovenských archívov, diskutovalo sa o právnom postavení archívov, súčasnom finančnom zabezpečení archívov, stave financovania

archivárov, dopade 10 %-ného šetrenia prostriedkov a znižovaní stavov, ochrane archívneho kultúrneho dedičstva a ďalších. Výbor sa dohodol na oslovení MV SR - odboru archívov s návrhom riešiť koncepciu archívov na celoslovenskom fóre. Na zastupovanie SSA výbor splnomocnil R. Ragača. Z. Kollárová upozornila prítomných na činnosť Spolku V4 (zástupcov archívnych spoločností Slovenska, Česka, Poľska, Maďarska), ktorého tohoročné zasadnutie sa bude konať v Poľsku.

Zasadnutie výboru zhodnotil a uzavrel predseda.

Príloha č. 1:

Po skončení výboru redakčná rada pokračovala v prerokovávaní obsahu prvého tohtoročného čísla Fóra archivárov. Napísanie úvodníka bolo pridelené členmi redakčnej rady L. Vrtelovi. Zápisnice z dvoch zasadnutí dodá E. Machajdíkova a prílohu zo zasadnutia redakčnej rady L. Krchnáková. V rubrike Z domova a zo sveta budú uverejnené príspevky od S. Lörinčíkovej, Klenovičovej, B. Malovcovej a Z. Donovalovej. Príspevok od J. Šeregiho po prečítaní členmi redakčnej rady bol zamietnutý a J. Roháč navrhol, aby autor príspevku napísal príspevok o ich podnikovom archíve, ktorý by bol vhodnejší. Do rubriky Do Vašej knižnice navrhla dať H. Žažová všetky staršie anotácie kníh od M. Grófovej, jednu doplní i H. Žažová. Oznamy doplní H. Žažová a L. Krchnáková. Na žiadosť hospodárky SSA bude opätovne uverejnená výzva na uhradenie členských príspevkov. Mená jubilantov na tento štvrtrok poskytla M. Grófová. Na záver zodpovedná redaktorka L. Krchnáková zosumarizovala všetky príspevky a uzavrela zasadnutie redakčnej rady.

Zapísala: E. Machajdíkova, tajomníčka SSA a L. Krchnáková

Hodnotiaca správa pre slovník slovenských archivárov (máj 2011)

Štátne ústredné archívy	Počet hesiel (archivárov)
I. Slovenský národný archív	202
II. Štátny ústredný bankský archív	10
Štátne archívy s regionálnou územnou pôsobnosťou	
I. Štátny archív v Banskej Bystrici	1
Pobočka:	
1. Banská Bystrica	4
2. Banská Štiavnica	15

3. Kremnica	0
4. Lučenec	2
5. Rimavská Sobota	0
6. Veľký Krtíš	8
7. Zvolen	0
II. Štátny archív v Bratislave	10
Pobočka:	
1. Modra	0
2. Skalica	5
3. Šaľa	0
4. Trenčín	1
5. Trnava	2
III. Štátny archív v Bytči	0
Pobočka:	
1. Čadca	5
2. Dolný Kubín	0
3. Liptovský Mikuláš	1
4. Martin	9
5. Považská Bystrica	15
6. Žilina	0
IV. Štátny archív v Košiciach	20
Pobočka:	
1. Košice	0
2. Michalovce	0
3. Rožňava	0
4. Trebišov	2
V. Štátny archív v Levoči	1
Pobočka:	
1. Levoča	1
2. Poprad	25
3. Spišská Nová Ves	0
4. Stará Ľubovňa	0

VI. Štátny archív v Nitre	14
Pobočka:	
1. Nitra	56
2. Bojnice	0
3. Komárno	24
4. Levice	0
5. Nové Zámky	19
6. Topoľčany	16
VII. Štátny archív v Prešove	0
Pobočka:	
1. Prešov	0
2. Bardejov	0
3. Humenné	0
4. Svidník	0
5. Vranov nad Topľou	0
VIII. Archív hlavného mesta SR Bratislavy	0
Mestské archívy	
Archív mesta Košíc	0
Špecializované verejné archívy	
Archív Kancelárie prezidenta SR	0
Parlamentný archív	0
Archív Ministerstva zahraničných vecí SR	0
Archív Slovenského národného múzea	0
Archív Múzea Slovenského národného povstania	0
Archív Slovenského múzea ochrany prírody a jaskyniarstva	0
Archív výtvarného umenia Slovenskej národnej galérie	0
Ústredný archív Slovenskej akadémie vied	2
Archív Matice slovenskej	8
Archív Divadelného ústavu	0
Archív Univerzity Komenského	0
Archív Slovenskej technickej univerzity	0
Archív Ekonomickej univerzity	1

Archív literatúry a umenia Slovenskej národnej knižnice	13
Archív Pamiatkového úradu SR	1
Vojenský historický archív	0
Archív Národnej banky Slovenska	0
Ústredný archív geodézie a kartografie	0
Archív Slovenského rozhlasu	0
Archív Slovenskej televízie	0
Národný filmový archív Slovenského filmového ústavu	0
Archív Ústavu pamäti národa	0
Archív Zboru väzenskej a justičnej stráže SR	0
Archív Mincovne Kremnica, š. p.	0

Ostatné archívy:

Slovnaft	1
Odbor archívov a registratúr	31
Archív Košickej diecézy	26
Individuálne osoby	1

Spolu je zatiaľ zhromaždených okolo **542 osôb (archivárov)**, vrátane osôb z ostatných archívov. Výsledné číslo je predbežné a môže sa zmenšiť o tých archivárov, čo sú uvedení dvojmo v iných archívoch (keď pracovali na viacerých pracoviskách).

Archívy, ktoré ešte nedodali žiadne heslá: Štátny archív v Bytči; Štátny archív v Prešove; Kremnica; Rimavská Sobota; Zvolen; Modra; Šaľa; Dolný Kubín; Žilina; Košice; Michalovce; Rožňava; Spišská Nová Ves; Stará Ľubovňa; Bojnice; Levice;; Prešov; Bardejov; Humenné; Svidník; Vranov nad Topľou; Archív hlavného mesta SR Bratislavy; Archív mesta Košíc; Archív Kancelárie prezidenta SR; Parlamentný archív; Archív Ministerstva zahraničných vecí SR; Archív Slovenského národného múzea; Archív Múzea Slovenského národného povstania; Archív Slovenského múzea ochrany prírody a jaskyniarstva; Archív výtvarného umenia Slovenskej národnej galérie; Archív Divadelného ústavu; Archív Univerzity Komenského; Archív Slovenskej technickej univerzity; Vojenský historický archív; Archív Národnej banky Slovenska; Ústredný archív geodézie a kartografie; Archív Slovenského rozhlasu; Národný filmový archív Slovenského filmového ústavu; Archív Ústavu pamäti národa; Archív Zboru väzenskej a justičnej stráže SR; Archív Mincovne Kremnica, š. p.

Archívy, ktoré dali len niekoľko hesiel: Štátny archív v Banskej Bystrici; Štátny archív v Levoči; Štátny archív v Bratislave; Banská Bystrica; Lučenec; Trenčín; Trnava; Liptovský

Mikuláš; Trebišov; Levoča; Ústredný archív Slovenskej akadémie vied; Archív Pamiatkového úradu SR

Štruktúra biografov¹

- 1. Priezvisko** (varianty), **krstné meno/mená** (varianty), ďalšie priezviská (pseudonymy), **tituly a hodnosti** (dátum získania), **skratka rehole**
  - 2. Dátum a miesto** (varianty názvu, terajšia obec, okres alebo štát) **narodenia, dátum a miesto** (varianty názvu, terajšia obec, okres alebo štát) **zomretia**
  - 3. V = Vzdelanie** (najvyššie dosiahnuté, príp. i nižšie): škola, miesto, odbor, časový rozsah, pôsobenie počas štúdií
  - 4. A = Archívne pôsobenie:** názov, miesto, časový rozsah, najvyššia dosiahnutá hodnosť alebo funkčné zaradenie
  - 5. I = Iné pôsobenia:** názov, miesto, časový rozsah, najvyššia dosiahnutá hodnosť alebo funkčné zaradenie
  - 6. OVČ = Charakteristika odbornej a vedeckej činnosti** vrátane publikačnej činnosti s výberom prác, verejné pôsobenie
  - 7. Ž = Životné údaje** vrátane vyznamenania a iných ocenení
  - 8. L = Literatúra** o ňom/nej
  - 9. P = Názov inštitúcie a miesto,** kde sú uložené **pramene**, t. j. osobné fondy alebo zbierky, ktorým pôvodcom je zastúpený/zastúpená - prípadne názvy fondov
- šifry spracovateľov** podkladov k biografom

VZOR:

ŽUDEL Juraj, doc. (1996), PhD. (1968), DrSc. (1993), CSc. (1973).

* 9. 1 1929 Zemianska Olča, † 17. 1. 2010 Bratislava (Modra - pochovaný)

V Slovenská univerzita Bratislava, Filozofická fakulta, dejepisofilozofia a od r. 1950 dejepis0archívnictvo, 194801952

A Archívna správa Povereníctva vnútra Bratislava, 195401956, starší referent pre propagáciu a vedecké využitie archívov; Štátny slovenský ústredný archív Bratislava (odd. feudalizmu), 1956-1968, starší vedecký pracovník (1956-1967), odborný archivár0knihovník (1967-68)

I Geografický ústav Slovenskej akadémie vied Bratislava, 1968-1992, vedúci vedecký pracovník; Univerzita Komenského Bratislava, Filozofická fakulta, Katedra

---

¹ Vypracovaná podľa HOFFMANNOVÁ, Jaroslava – PRAŽÁKOVÁ, Jana. *Biografický slovník archivářů Českých zemí*. Praha : LIBRI, 2000, s. 52.

československých dejín a archívnictva 1977-1998, Trnavská univerzita, Fakulta humanistiky, Katedra histórie, 1994-2007, docent

OVC publikačná činnosť najmä z diplomatiky, historickej geografie, dejín osídlenia a archívnictva 0 výberom: *Príručka chronológie pre archivára*, Bratislava 1955; *Príručka diplomatiky, sfragistiky a heraldiky*, Bratislava 1956 (spoluautor); *Fuggerovci na Červenom Kameni*, Bratislava 1991; *Panstvo Červený Kameň I*, Bratislava 1969 (inventár); *Rod Amadeo Uchtritz*, Bratislava 1961 (inventár); *Atlas Slovenskej socialistickej republiky*, Bratislava 1980 (spoluautor); *Dejiny Pezinka*, Bratislava 1982 (spoluautor), *Dejiny Modry*, Modra 2006 (spoluautor); *Stolice na Slovensku*, Bratislava 1984; *Sprievodca po archívnych fondoch a zbierkach ŠSÚA I, II*, Bratislava 1964 (spoluautor).

Spracoval súbor pálfiovských archívov a sprístupnil komplex registratúr pozemkovej reformy (1. čs. pozemková reforma, Kolonizačný referát ŠPÚ, Zemedelská rada, Roľnícka komora, Ústredné riaditeľstvo čs. štátnych lesov a majetkov, Uhorské ministerstvo pôdohospodárstva, priemyslu a obchodu – všetko inventáre). Spracoval činnosť hodnoverných miest v Uhorsku a ich písomnosti. Roztriedil, usporiadal a inventarizoval viacero archívnych fondov.

Predseda Komisie pre historickú geografiu pri Vedeckom kolégiu SAV pre historické vedy, člen Názvoslovnej komisie MV SR, Názvoslovnej komisie pri Úrade geodézie, kartografie a katastra SR, (výkonný redaktor) člen redakčnej rady Slovenskej archivistiky (v r. 1966-1968 tajomník redakcie) a redakčnej rady Archivního časopisu v Prahe.

Ž bol prvým absolventom archívnictva na Slovensku; v r. 1979 odmenený ministrom vnútra SSR pamätnou medailou Pavla Križku *Za zásluhy o rozvoj slovenského archívnictva 1954-1979* a v r. 1984 Slovenskou akadémiou vied pamätnou medailou Mateja Bela *Za zásluhy o rozvoj geografických vied*. Historický odbor Matice slovenskej v roku 1999 udelil *Cenu Daniela Rapanta* za celoživotné dielo v oblasti historických vied.

L KUŠÍK, Michal. PhDr. Juraj Žudel, CSc., šesťdesiatročný. In *Slovenská archivistika*, roč. 24, 1989, č. 1, s. 163-166; MARSINA, Richard. Doc. PhDr. Juraj Žudel, DrSc., sedemdesiatročný. In *Slovenská archivistika*, roč. 34, 1999, č. 1., s. 202-204; SEDLÁK, Vincent. Doc. PhDr. Juraj Žudel, DrSc., sedemdesiatročný. In *Historický zborník*, roč. 9, 1999, s. 209-211.

RAGAČOVÁ, Júlia. Zomrel Doc. PhDr. Juraj Žudel, DrSc. In *Fórum archivárov*, roč. 18, 2009, č. 4, s. 34-35. MARSINA, Richard. Juraj Žudel 1929-2009. In *Slovenská archivistika*, roč. 45, 2010, č. 1, s. 174-175.

P Slovenský národný archív Bratislava, osobné spisy zamestnancov, šk. č. 13.

Norbert Praženka, SNA

SPOLOČNOSŤ SLOVENSKÝCH ARCHIVÁROV
THE SOCIETY OF SLOVAK ARCHIVISTS
ASSOCIATION DES ARCHIVISTES SLOVAQUES
VEREIN SLOWAKISCHER ARCHIVARE

Drotárska cesta 42, P. O. BOX 115, 840 05 Bratislava 45, Slovenská republika

---

Archívom v Slovenskej republike

Vážené kolegyně, vážení kolegovia,

pri príležitosti Medzinárodného dňa archívov (International Archives Day), ktorý už tradične 9. júna organizuje Medzinárodná rada archívov, si Vás Spoločnosť slovenských archivárov dovoľuje osloviť s návrhom pripojiť sa aj tohto roku k tejto tradícii rôznymi populárno-odbornými aktivitami alebo projektmi počas *Dňa otvorených dverí v archívoch SR 9. - 11. júna 2011 (štvrtok - sobota)*.

V roku 2009 na výzvu našej spoločnosti „otvorili dvere“ niektoré archívy 12. septembra a úspešne tak prezentovali svoje archívne fondy. O rok neskôr sa počet archívov pripojivších sa k výzve rozrástol. Zaujali návštevníkov aj médiá, archívy rezonovali aj v hlavných správach súkromných i verejnoprávných médií. V rámci svojich možností sprístupnili depoty, ktoré sú bežne pre verejnosť neprístupné, pripravili výstavy s najvzácnejšími archívnymi dokumentmi, v prednáškových programoch priblížili svoje archívne bohatstvo a prácu archivára. Zaujímavé a pre verejnosť pôsobivé boli tvorivé dielne, v ktorých si najmä detskí návštevníci skúsili výrobu pečatí, písanie brkom a podobne.

Každý archív má možnosť prezentovať a propagovať archívne bohatstvo Slovenskej republiky a prácu archivára v rámci svojho regiónu aj u tej časti verejnosti, ktorá nepatrí medzi jeho pravidelných návštevníkov. Veríme, že takýmto podujatím sa archívy a práca archivára dostane do povedomia širšej verejnosti, a že sa podarí zvýšiť jej záujem o ďalšie a pravidelné návštevy našich pamäťových inštitúcií.

S pozdravom

PhDr. Radoslav Ragač, PhD.

predseda SSA

Bratislava 12. 4. 2011

---

www.archivari.sk

DIČ: 2021876549

IČO: 36069221

Číslo bankového účtu: 0011482674/0900

Z DOMOVA A ZO SVĚTA

Využitie archívnych prameňov v odbornej činnosti

SNM – Múzea Betliar v roku 2010

Slovenské národné múzeum – Múzeum Betliar sa vo svojej odbornej činnosti v rámci vedeckovýskumnej úlohe už od deväťdesiatych rokov 20. storočia zameriava na genealogický výskum rodu Andrásyovcov. Keďže boli archívne materiály zahrnuté do fondov Štátneho archívu v Levoči, bádanie sa uskutočňuje formou štvrtročných výpožičiek listín prostredníctvom ŠA Košice, pobočky Rožňava.

Okrem stálych expozícií v kaštieli Betliar, na hrade Krásna Hôrka a v mauzóleu Andrásyovcov v Krásnohorskom Podhradí, múzeum pre návštevníkov každoročne pripravuje monotematickú sezónnu výstavu, prezentovanú vo výstavných priestoroch tzv. bývalej hospodárskej budovy kaštieľa v Betliari.

Dokladom úzkej spolupráce s Baníckym múzeom v Rožňave bola výstava prezentovaná v období od 26. októbra až do 16. novembra 2010 v expozícii výtvarného umenia Banického múzea na Námestí baníkov v Rožňave. Pripravená bola pri príležitosti 105. výročia slávnostného odhalenia súsošia Františky Andrásyovej. Výstava bola zároveň spomienkou na filantropiu posledného mužského predstaviteľa monockej vetvy Andrásyovcov – grófa Dionýza Andrásyho a jeho manželky Františky. Vypracovaniu scenára predchádzalo archívne bádanie vo fonde regionálnych tlačí (Rozsnyói Híradó), ktoré informovali o podmienkach verejnej súťaže a priebežne informovali aj o stave prác na súsoší.

Dobročinnosť, ktorá charakterizovala ich život, sa prejavovala početnými finančnými darmi, poskytovanými týmto manželským párom bez ohľadu na národnostnú a religióznu príslušnosť. Ich dobročinnosť zastavila len smrť Františky 26. októbra 1902 v Mníchove, kde bola aj dočasne pochovaná. Tisíce korún, určených na výstavbu škôl, škôlok, sirotincov a rôznych ďalších sociálnych a kultúrnych inštitúcií v rámci celého Uhorska, podnietili aj obyvateľov mesta Rožňavy k verejnej zbierke a k vypísaniu súťaže na vyhotovenie návrhu jej súsošia už krátko po jej smrti v decembri roku 1902.

Na výstave bolo prezentovaných niekoľko sadrových návrhov a fotografie takmer všetkých súťažných návrhov zo zbierok Banického múzea v Rožňave a SNM – Múzea Betliar. Obrazovú dokumentáciu dopĺňali archívne materiály v podobe ďakovných listov rôznych regionálnych inštitúcií a listina o čestnom občianstve pre grófa z roku 1896 v dekoratívnom, emailom zdobenom obale.

Záver výstavy bol venovaný slávnostnému odhaleniu súsošia dňa 29. októbra 1902 v Rožňave a jeho ďalšiemu osudu v roku 1972, keď ho na príkaz predstaviteľov vtedajšej štátnej moci demontovali a previezli do parku mauzólea v Krásnohorskom Podhradí. Druhé slávnostné odhalenie sochy zažili obyvatelia mesta v roku 1993.

V spolupráci so SNM – Spišským múzeom v Levoči sa múzeum v rokoch 2008 – 2010 podieľalo na trojročnej vedeckovýskumnej úlohe nazvanej Levočská biela pani – historické a kultúrne súvislosti. Autorkou výstavy bola PhDr. Dáša Uharčeková-Pavúková, spoluautorkou zo SNM – Múzea v Betliari Mgr. Silvia Lörinčíková. Cieľom projektu bolo ozrejniť úlohu Juliany Korponayovej, rodenej Géczyovej v toku udalostí, ktoré vo svojom slávnom románe opísal maďarský románopisec Mór Jókai. Výhodiskom bádateľskej činnosti boli príspevky maďarského historika Kálmána Thalyho, uverejnené v časopise Századok a overovanie ním spomínaných prameňov. V rámci výskumnej činnosti bolo oslovených množstvo pamäťových inštitúcií na Slovensku i v Maďarskej republike. Výskum bol zameraný na zistenie základných údajov o narodení Juliany Korponayovej, a to v rodovom fonde Koháryovcov a v cirkevných matrikách Hronseku. Počas bádania v Štátnom archíve v Banskej Bystrici sa tieto materiály z dôvodu iba čiastočného spracovania a sprístupnenia fondu nepodarilo nájsť. Za neúspešné možno považovať aj bádanie v cirkevnej matrike Hronseku. Rozhodujúce pramene uchováva Maďarský krajinský archív v Budapešti. Záznamy z vypočúvania, jej výpovede napísané počas tortúry mučenia a krátko pred popravou, boli uložené vo fonde Uhorskej kancelárie, menších fondoch rodov Illesházyovcov a Károlyiovcov, ako aj vo fondoch rôznych súdnych sporov. Rovnako dôležitý dokument o poprave a mieste pochovania Juliany Korponayovej – záznam z katolíckej matriky zomrelých poskytol autorkám projektu Diecézny archív v Győri. Sprievodné materiály dokumentujúce udalosti obdobia povstania Františka II. Rákócziho zapožičala na výstavu Krajinská evanjelická knižnica v Budapešti, originál satmárskeho mieru Maďarský krajinský archív v Budapešti.

Písomnosti, v ktorých spišskí rodáci zaznamenali okolnosti odovzdania mesta Levoča do rúk cisárskych vojsk v zime roku 1710, predovšetkým kroniky priameho účastníka udalostí Gottfrieda Szentmiklóssyho, ďalej omilostujúcu listinu pre baróna Štefana Andrásyho, ako aj list a testament jeho prvej manželky Žofie Serédyovej, poskytol Štátny archív v Levoči.

Výstava bola sprístupnená dňa 11. novembra 2010 v priestoroch expozície Výtvarná kultúra na Spiši na Námestí majstra Pavla v Levoči. Jej repríza sa uskutoční v období od 24. júna až do 14. septembra 2011 v priestoroch Rákócziho traktu hradu Krásna Hôrka.

Silvia Lörinčíková,
Slovenské národné múzeum – Múzeum Betliar

Stretnutia v archíve v Šali

Dňa 22. februára 2011 sa v archíve v Šali už tradične uskutočnila ďalšia zo série prednášok, či skôr neformálnych diskusií na heraldické a genealogické témy. Tentoraz ju viedol PhDr. Ladislav Vrtel. Venoval sa téme heraldiky na Slovensku, účastníkom ozrejmil činnosť heraldickej komisie, heraldického registra a otázky heraldického práva inštitúcií i jednotlivcov.

Vysvetľoval jednoducho a pútavo, jeho referát dopĺňala obrázková prezentácia, ktorá celý jeho výstup ešte viac oživila. V druhej časti svojej prednášky sa rozhovoril o používaní štátnych a obecných symbolov, najmä o správnom umiestňovaní a radení erbov, vlajok i zástav. Účastníci prednášky sa zišli v pomerne hojnom počte a aktívne sa zapojili do záverečnej diskusie, čo odzrkadľuje záujem verejnosti o podobné témy. Škoda len, že sa nezúčastnili viacerí z pozvaných

starostov jednotlivých obcí nášho regiónu, veď správne používanie obecných symbolov by práve im malo najviac ležať na srdci.

Milena Klenovičová
Štátny archív v Bratislave, pobočka Šaľa

Cena ministra kultúry za rok 2010 aj v rukách archivárov!

V Dvorane Ministerstva kultúry SR na námestí SNP v Bratislave sa 3. marca 2011 uskutočnilo slávnostné podujatie, na ktorom minister kultúry Daniel Krajcer ocenil osem osobností slovenskej kultúry a umenia. Na zozname medzi ocenenými boli uvedené aj dve mená z našich archivárskych radov. Milan Antonič, vedúci Informačného a dokumentačného strediska Archívu Slovenskej televízie v Bratislave, si prevzal ocenenie za ochranu hodnôt audiovizuálneho dedičstva a Ján Jaborník - in memoriam, bývalý vedúci Archívu Divadelného ústavu, za celoživotnú činnosť divadelného historika, teoretika, kritika a vysokoškolského pedagóga, za mimoriadne významnú dokumentačnú činnosť pri zhromažďovaní cenných poznatkov z divadelnej histórie na Slovensku. A rovnako za významnú a cennú dlhoročnú intenzívnu metodicko-pedagogickú spoluprácu so slovenskými divadelnými profesionálmi a ochotníkmi.

V tomto roku Cenu ministra kultúry okrem dvoch našich kolegov si prevzali: Ján Pauliny (za

kompletný preklad výnimočného diela arabskej literatúry Tisíc a jedna noc); Roman Polák (za réžiu hry Dušana Mitanu Koniec hry a Moliérovej hry Mizantrop s prihliadnutím na ďalšiu režijnú tvorbu z predchádzajúcich rokov); Matej Krén (za mimoriadny prínos v oblasti slovenského výtvarného umenia a za výnimočnú medzinárodnú reprezentáciu v roku 2010 počas prezentácie Slovenska na Medzinárodnom veľtrhu detských kníh v Bologni inštaláciou Scenner v galérii MAMBo v Bologni); Leopold Haverl (za celoživotný tvorivý umelecký prínos v oblasti hereckej tvorby a významný osobnostný vklad pri stvárnení postáv v dielach divadelnej, televíznej, filmovej a rozhlasovej tvorby); Pavel Branko (za celoživotné, mimoriadne významné pôsobenie a publikačnú činnosť v oblasti teórie a kritiky dokumentárneho filmu) a Zlatica Livorová (za vynikajúce výsledky v oblasti hudobnej pedagogiky pri výchove mladých vokálnych interpretov a šírení dobrého mena slovenskej kultúry).

Minister kultúry SR Daniel Krajcer odovzdáva ocenenie Milanovi Antoničovi. Foto: SITA

Cena ministra kultúry je čestné ocenenie za významný konkrétny čin v predchádzajúcom roku, za celoživotné dielo alebo za dlhoročný prínos v rôznych oblastiach kultúry. Udeľuje ju minister kultúry na základe odporúčania komisie alebo z vlastného podnetu. Ročne môže udeliť najviac 12 cien.

„Cena ministra kultúry je len skromný vklad a forma poďakovania pre tých, ktorí naozaj presahujú svojou prácou, svojím vkladom, talentom a umením aj dobu, v ktorej žijú a tvoria“, uviedol v príhovore Daniel Krajcer. Pripájame sa k týmto slovám a oceneným v mene všetkých archivárov blahoželáme!

Júlia Ragačová, OA MV SR

Stretnutie s veľkou Neznámou

V priestoroch Poľského inštitútu v Bratislave bola 23. marca 2011 otvorená výstava venovaná grófke Ľudmile Gizyckej – Zamoyskej. S nápadom prišiel autorský kolektív PhDr. Ľudmila Michalková, PhD., – kurátorka výstavy a jej kolegovia PhDr. Tomáš Surý, Art.D. a Mgr. art. Andrej Čepec, ktorí sa životom a tvorbou tejto skladateľky zaoberajú niekoľko rokov. Aktivitám žien na poli hudobnej kompozície sa nevenuje veľká pozornosť, preto sa autori projektu rozhodli predstaviť širokej verejnosti osobnosť, ktorá sa podieľala na vytváraní profilu hudobného umenia v druhej polovici 19. storočia v stredoeurópskom priestore.

V Štátnom archíve v Bratislave je uložený fond rodiny Zamoyských z Brestovian (1572 – 1928), ktorý spracoval PhDr. Adam Balogh. Vďaka nemu je už mnoho rokov využívaný bádateľskou verejnosťou zaoberajúcou sa hudobno-historickou tematikou. Na brestovanskom panstve sa po smrti Jozefa Erdödyho usadila rodina Traun von Abensberg, do ktorej sa v roku 1825 priženil poľský šľachtic gróf Jozef Zamojský. Spolu s manželkou Eleonórou Traunovou mali štyri deti: Eugena, Jozefa, Františka Xavéra a dcéru Ľudmilu, ktorá zdedila hudobný talent po svojej matke. Naďalej ho rozvíjala ako žiačka známych hudobníkov vo Viedni, dokonca začala aj sama komponovať. V roku 1865 sa vydala za poľského šľachtica grófa Michala Gizyckého. Práve Ľudmila Gizycká je hlavnou pôvodkyňou písomností uložených v našom archíve. Za povšimnutie stojí nielen rozsiahla korešpondencia, v ktorej sú listy napr. od Františka Liszta, Kláry Schumannovej. Veľmi významná je aj zbierka hudobnín, ktorá obsahuje cenné rukopisné notové zápisy od Františka Schuberta, Herbecka, Schumanna a iné. Niekoľko zaujímavých a cenných originálov bolo zapožičaných na spomínanú výstavu. Okrem toho na paneloch možno nájsť aj početné skeny dokumentov z tohto zaujímavého archívneho fondu.

Výstava približovala Ľudmilu Gizyckú Zamojskú nielen ako skladateľku, ale aj ako manželku, matku a aristokratku. Záujemcovia sa mohli oboznámiť s touto osobnosťou do 15. apríla 2011. Milovníci klasickej hudby si prišli na svoje 14. apríla 2011, keď v priestoroch poľského inštitútu odzneli skladby Ľudmily Gizyckej – Zamoyskej a jej súčasníkov.

Zlatica Donovalová
Štátny archív v Bratislave

Medzinárodná konferencia „Tovární města Bařova koncernu“

Bařove mestá sa na seba ponášali takmer ako vajce vajcu, či už stáli v Českej republike, Francúzsku, Poľsku, USA, Maďarsku, alebo na Slovensku. Bařa totiž nič nenechal na náhodu. Na jeho žiadosť pracovali architekti na ideálnom pláne priemyselného mesta. Nebola to ojedinelá myšlienka. Do budúcnosti zahľadení moderní architekti a urbanisti celé storočie produkovali vízie lepšieho sveta. Medzi nich patril aj Vladimír Karfík, jeden z najšikovnejších Bařových architektov, ktorý vytvoril viacero úspešne realizovaných typov domčekov. Bol to architekt s praxou v USA, šéf zlínskej Stavebnej a projekčnej kancelárie firmy Bařa v rokoch 1930 – 1946, neskôr vysokoškolský profesor. Architektúra Bařových miest bola síce totálne konštruktivistická, založená na maximálnej hospodárnosti, dokonalej funkčnosti a rýchlosti výstavby, no to jej vonkoncom neuberalo na architektonických kvalitách.

Bařova podnikateľská filozofia smerovala nielen k rozvoju firmy, jeho majetku, sociálnych služieb zamestnancom a rozvoju hospodárstva, ale aj k regionálnemu rozvoju. V rozvoji svojho koncernu videl aj službu verejnosti, ktorý mieril za hranice podniku k regiónu, kde podnikal aj s vplyvom na životnú úroveň obyvateľstva a rozvoj jednotlivca. Koncern neinvestoval na území len do priemyselných stavieb, ale i do bytovej a sociálnej infraštruktúry, ktoré boli spojené s jeho závodmi. Tak sa snažil zladať nielen výrobu, ale taktiež bývanie svojich zamestnancov so základnou občianskou vybavenosťou.

V dňoch 24. – 25. marca 2011 sa konala v Prahe medzinárodná konferencia „Tovární města Bařova koncernu“. Táto konferencia bola súčasťou rozsiahleho výskumného projektu, ktorého cieľom je zmapovať históriu miest založených Bařovým koncernom na európskom kontinente v prvej polovici 20. storočia. Do výskumu bolo zahrnuté územie 9 európskych štátov – Česká republika, Slovenská republika, Francúzsko, Holandsko, Chorvátsko, Maďarsko, Poľsko, Švajčiarsko a Veľká Británia. Hlavnými riešiteľmi projektu sú PhDr. Ondrej Ševeček, PhD. z Filozofického ústavu Akadémie vied ČR v Prahe a PhDr. Martin Jemelka, PhD. z Vysokej školy banskej – Technickej univerzity v Ostrave. Vzhľadom k prerokovávaným témam a problémom je výskum rozdelený do štyroch okruhov. Prvý okruh je zameraný predovšetkým na objasnenie otázok súvisiacich s genézou špecifického sídelného a sociálneho modelu, ktorý sa stal neoddeliteľnou súčasťou bařovských podnikateľských aktivít. Druhý okruh sa koncentruje na objasnenie konkrétnych otázok a problémov spojených s ekonomickými, sociálnymi a výrobnými organizačnými podmienkami, ktoré priviedli vedenie koncernu k zakladaniu továrenských miest doma aj v zahraničí. Tretí okruh primárne mapuje vývoj jednotlivých lokalít a popis ich špecifik a štvrtý okruh je zacielený na komparáciu bařovského Zlína ako referenčného modelu výstavby s ostatnými sledovanými firemnými mestami.

Dr. Ondrej Ševeček oslovil v roku 2010 PhDr. Boženu Malovcovú, riaditeľku Štátneho archívu v Levoči, pobočky v Poprade a PhDr. Oľgu Kvasnicovú, riaditeľku Štátneho archívu v Nitre, pobočky v Topoľčanoch s požiadavkou zastupovať na tejto konferencii Slovenskú republiku,

pretože sa dozvedel o ich štúdiách týkajúcich sa Baťových miest. PhDr. Oľga Kvasnicová uverejnila v monografii *Partizánske – Staré a nové epochy* (Partizánske 2000) štúdiu o založení továrne na obuv v Šimonovanoch – Baťovanoch a PhDr. Božena Malovcová bola autorkou štúdie o založení a vývoji Baťovej továrne vo Svite v monografii *Svit – História jednej myšlienky 1934 – 2009* (Spišská Nová Ves: BAMBOW 2009), ktorej bola aj zostavovateľkou. Vo Svite sa vyrobilo prvé umelohodvábne vlákno a umelé vlákna na báze vlny – Svitna a Slovlna.

Na medzinárodnej konferencii o Baťových mestách vystúpilo celkom 33 prednášajúcich v dvoch sekciách. Rokovacími jazykmi boli čeština a angličtina. Konferencie sa zúčastnil aj riaditeľ Nadácie Tomáša Baťu Ing. Pavel Velev zo Zlína. Prednášky sa týkali vzniku, vývoja a urbanistiky Baťových továrenských miest po celom svete – Batawa v Kanade, Batanagar v Indii, Ottmuth v Nemecku, Chelmek v Poľsku, Borovo v Chorvátsku, Zlín a Sezimovo Ústí v Českej republike, Svit a Baťovany (Partizánske) v Slovenskej republike, aj komparácie s podobnými sídlami vybudovaných firmou Olivetti v Taliansku, či Philips v Holandsku.

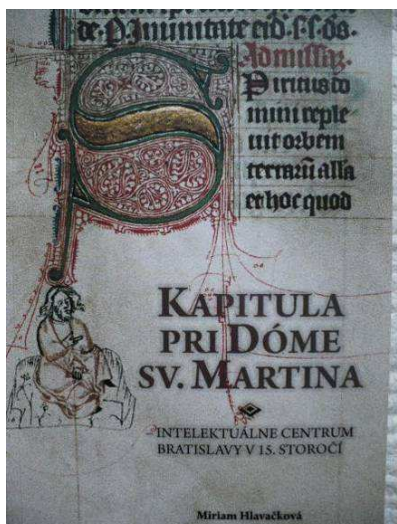
Hlavným výsledkom projektu má byť obsiahla monografia mapujúca po prvý raz túto mimoriadne zaujímavú (a v dnešnej dobe aj vysoko aktuálnu) kapitolu modernej európskej histórie. Tu budú uverejnené v anglickom jazyku aj štúdie jednotlivých prednášateľov.

Božena Malovcová
Štátny archív v Levoči, pobočka Poprad

DO VAŠEJ KNIŽNICE

HLAVAČKOVÁ, Miriam. Kapitula pri Dóme sv. Martina – intelektuálne centrum Bratislavy v 15. storočí. Vydal Historický ústav SAV vo vydavateľstve Spoločnosť Pro Historia, o. z., Bratislava, 2008, 212 s. ISBN 978-80-970060-2-0

Autorka, ktorá sa venuje cirkevným dejinám a dejinám vzdelanosti vo vrcholnom stredoveku, predkladá čitateľom túto monografiu ako výsledok svojho niekoľkoročného bádania. V úvode vysvetlila pojmy stredoveký intelektuál, stredoveké intelektuálne centrum, v prehľade priblížila v poslednom desaťročí prozopograficky orientované bádanie poľských, nemeckých, maďarských i českých historikov zaoberajúcich sa dejinami kapitúl či ich písomnou produkciou. Za cieľ si stanovila skúmať vzdelanosť i uplatnenie jednotlivých prepoštov a kanonikov Bratislavskej kapituly v ich cirkevnej i svetskej kariére, t. j. osvetliť priebeh ich štúdia a pokúsiť sa zistiť fakultu, na ktorej študovali i dosiahnutú akademickú hodnosť, obsah výučby i možnosť praktického uplatnenia získaných poznatkov, ale aj vplyv reformných myšlienkových prúdov, výsledkov Kostnického a Bazilejského koncilu na formovanie postojov členov Bratislavskej kapituly v skúmanom období, keď 15. storočie prekročilo hranice scholastiky, do popredia sa dostala skúsenosť a výskum, šírili sa myšlienky humanizmu.

Kniha je rozdelená do šiestich kapitol. Prvá sa všeobecne venuje vývoju stredovekého školstva od katedrálnych či kláštorňých škôl až po univerzitu, obsahu učiva v jednotlivých stupňoch škôl i rozdeleniu štúdia na univerzitách. Druhá kapitola nám približuje život i organizáciu kapituly vo všeobecnosti a ďalej osvetľuje dejiny Bratislavskej kapituly od jej prvej zachovanej písomnej zmienky v 11. storočí. V tretej kapitole sa dočítame o mestskej kapitulskej škole pri Dóme sv. Martina, spôsobe organizácie vyučovania v nej, obsahu výuky i učebniciach či jednotlivých kanonikoch pôsobiacich ako učitelia. Vo štvrtej kapitole autorka podrobne rozoberá postavenie a činnosť Bratislavskej kapituly za vlády Žigmunda Luxemburského, vplyv pražskej univerzity i českých duchovných v bratislavskom exile, vplyv viedenskej univerzity na vzdelanie členov kapituly v prvej polovici 15. storočia. Osobitnú pozornosť venuje členom kapituly v službách kráľa Žigmunda i vzťahu kapituly a mesta. Piata kapitola zachytáva Bratislavskú kapitulú a jej kanonikov v druhej polovici 15. storočia, venuje sa vzniku univerzity Istropolitany, jej fakultám, profesorom i absolventom. Mapuje vzdelanostnú úroveň členov kapituly počas existencie univerzity Istropolitany i príčiny jej zániku, príbuzenské väzky kanonikov Bratislavskej kapituly ako aj využívanie služieb právne vzdelaných kanonikov mestom Bratislava vo funkcii verejných notárov. Text je na príslušnom mieste doplnený o tabuľku poskytujúcu informácie o prednáškovej činnosti profesorov univerzity Istropolitany na jej štyroch fakultách. Knižnici Bratislavskej kapituly i humanizmu v jej prostredí sa venuje posledná, šiesta kapitola, ktorá je doplnená o tabuľku vlastníctva knižných titulov (rukopisov i inkunábul) duchovnými pri Dóme sv. Martina v 15. storočí.

Práca končí krátkym záverom. Knihu dopĺňa nemecké resumé, zoznam skratiek, obsažný zoznam prameňov a literatúry i menný register.

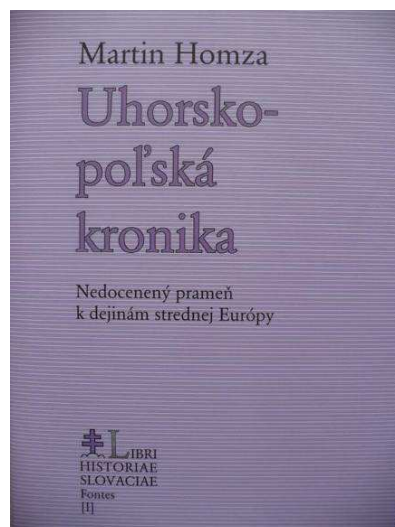
Mária Grófová
Archív Univerzity Komenského

HOMZA, Martin. *Uhorsko-poľská kronika. Nedocenený prameň k dejinám strednej Európy*. Vydalo vydavateľstvo Post Scriptum v spolupráci s občianskym združením Libri Historiae, Bratislava, 2009, 224 s. + 16 s. obrazová príloha. ISBN 978-80-969850-4-3

Monografia z pera pedagóga Filozofickej fakulty UK v Bratislave je určená nielen medievistom a vysokoškolským študentom, ale aj ďalším záujemcom o poznanie histórie. Vyšla vo vydavateľstve Post Scriptum v rámci edície Libri historiae Slovaciae v sérii Fontes ako jej prvý

zväzok a disponuje všetkými znakmi modernej kritickej pramennej edície. Autor knihu rozdelil podľa zamerania a obsahu do dvoch celkov.

V prvom celku po krátkom úvode nasleduje rozsiahla, viac než stostranová, úvodná štúdia, v ktorej sa M. Homza pokúsil na základe všetkých dostupných spôsobov a metód historickej práce sprístupniť vlastné posolstvo kroniky. Pozostáva z dvoch častí. V prvej si všíma obsah diela a jeho kompozíciu pozostávajúcu z mužskej (tri príbehy) a ženskej kompozičnej línie (dva príbehy), venuje sa obom variantom – dlhšiemu a kratšiemu i piatim odpisom, ako aj okolnostiam vzniku Uhorsko-poľskej kroniky, jej štýlu i autorovi a motívom, ktoré využil vo svojom texte. Rozoberá tiež zahraničné a domáce literárne zdroje, z ktorých autor kroniky čerpal pri písaní svojho textu. Rozsiahla pasáž prvej časti úvodnej štúdie je venovaná systému vlastných mien spomínaných v kronike – nielen geografickým názvom, ale aj vlastným menám osôb v nej vystupujúcich, osudom týchto osôb či ich etnicite. Druhá časť mapuje využitie tohto prameňa nielen v uhorskom dejepisectve, ale aj v maďarskej, slovenskej a chorvátskej historiografii.

Obrazovú prílohu tvorí 15 strán faksimile najstaršieho a najdlhšieho varšavského odpisu Uhorsko-poľskej kroniky zo 14. storočia, ktorý obsahuje *Codex Varsovianus Zamoyskianus* uložený v Národnej knižnici vo Varšave.

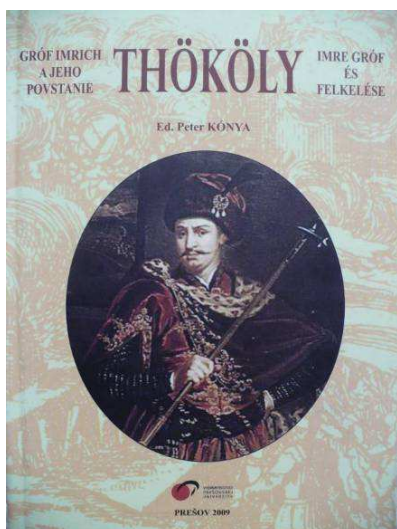
Druhý celok sa začína edičnými pravidlami, po ktorých nasleduje samotný text kroniky v podobe tzv. zrkadla, kde sa na ľavej strane nachádza edičnými poznámkami opatrený jeho latinský prepis a na pravej strane slovenský preklad Jany Balegovej s vysvetlivkami.

Záver knihy tvorí niekoľkostranové zhrnutie v angličtine, rozsiahly zoznam prameňov, literatúry a skratiek, index, mapy a genealógia Arpádovcov podľa Uhorsko-poľskej kroniky.

Mária Grófová
Archív Univerzity Komenského

KÓNYA, Peter (ed.). *Gróf Imrich Thököly a jeho povstanie. Thököly Imre gróf és felkelése.* Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, Prešov 2009, 340 s. ISBN 978-80-55-0078-2

V roku 2007 uplynulo 350 rokov od narodenia sedmohradského kniežaťa Imricha Tökölyho v Kežmarku a v roku 2005 sme si pripomenuli 300. výročie jeho úmrtia. Túto osobnosť uhorských ranonovovekých dejín hodnotia v predkladanom zborníku moravskí, maďarskí i slovenskí historici. Dvadsaťdva príspevkov je zaradených do šiestich celkov.

Prvý z nich je venovaný osobnosti Imricha Tökölyho – zachytáva nielen jeho život, ale i rozličné faktory ovplyvňujúce jeho rozhodnutia a tiež ako osobnosť opísanú v ranonovovekej maďarskej poézii. Druhý celok príznačne nazvaný *Krajina v povstaní* sleduje udalosti kuruckého hnutia a vznik kniežatstva na území dnešného Slovenska, úlohu vojenských vrstiev v kuruckých povstaniach či súdobú zahraničnú politiku – francúzske vojny a protihabsburské povstania v Uhorsku. Súčasťou tohto celku sú aj štúdie analyzujúce úlohu slobodných kráľovských miest Prešova, Bardejova, Sabinova a Košíc v povstaní Imricha Tökölyho, sociálne pomery vo východoslovenských mestách za Tökölyho povstania i rekatolizačnú politiku. Tretí celok je venovaný osobnostiam povstania, ako napr. Tökölyho diplomatovi a Rákociho radcovi Valentovi Nemešánu, Tökölyho tajomníkovi Jánovi Komáromimu, Eliášovi Ladiverovi, obľúbenému učiteľovi Tökölyho či palatínovi Pavlovi Esterházy, osobnosti lojálnej voči viedenskému dvoru. Štvrtý celok sa zaoberá medzníkmi v medzinárodnom hodnotení Imricha Tökölyho, jeho hodnotením vo vzťahu k Osmanskej ríši i miestom Tökölyho povstania vo veľkej uhorskej politike. V piatom celku sa autori príspevkov zaoberali dobovou viedenskou historiografiou hodnotiacou Tökölyho povstanie, osobnosťou Imricha Tökölyho v maďarskej historiografii i vzťahu štátnej moci a evanjelickej cirkvi na Slovensku za vlády Leopolda I. v novšej slovenskej historiografii. Príspevky venované pochovaniu Imricha Tökölyho v Kežmarku v roku 1906 a činnosti slobodomurárskej lóže „Thököly Imre“ v Prešove boli zaradené do šiesteho celku tvoriaceho tak pomyslenú bodku v tomto zborníku.

Štúdie sú uverejnené v rodnom jazyku jednotlivých autorov a za každým z nich je resumé v slovenskom alebo maďarskom jazyku.

Mária Grófová
Archív Univerzity Komenského

MAŠEK, Michal – SOMMER, Petr – ŽEMLIČKA, Josef a kol. Vladislav II., druhý král z Přemyslova rodu. K 850. výročí jeho korunovace. Nakladatelství Lidové noviny, Praha, 2009, 264 s. ISBN 978-80-7106-512-8

Pre všetkých záujemcov o staršie české dejiny pripravil kolektív 27 autorov publikáciu, ktorá vyšla pri príležitosti 90. výročia založenia Českej numizmatickej spoločnosti. Ide o zborník príspevkov, ktoré odzneli na konferencii s medzinárodnou účasťou konanou v Strahovskom kláštore v decembri 2008 pri príležitosti 850. výročia korunovácie Vladislava II. Čitateľ môže v 21 kapitolách na základe poznatkov z archeológie, histórie, dejín umenia a architektúry, kastelológie,

numizmatiky a sfragistiky získať ucelený obraz o 12. storočí, v ktorom žil a vládol druhý český kráľ z rodu Přemyslovcov.

Autori sa venovali osobnosti Vladislava II., jeho nástupu na trón, zahraničnej i domácej politike, hraniciam českého štátu v jeho dobe, či aktivitám, ku ktorým možno počítať zakladanie kláštorov a ďalšiu stavebnú činnosť v Prahe. Pozornosť upriamili aj na mincovníctvo za jeho vlády.

Knihu v závere dopĺňa resumé v anglickom jazyku, zoznam autorov a register.

Mária Grófová
Archív Univerzity Komenského

SKALSKÁ, Monika. *Jelšava a Jelšavské panstvo v stredoveku. K osídleniu severného Gemera. Matica slovenská, 2009, 332 s. ISBN 978-80-7090-947-8*

Autorka anotovanej práce je vedeckou pracovníčkou Slovenského historického ústavu Matice slovenskej v Bratislave, ktorej záujem sa sústreďuje na stredoveké dejiny Gemera.

Predseda Historického odboru Matice slovenskej Richard Marsina v predslove krátko zhodnotil doterajšiu vedeckú spisbu vydanú Maticou slovenskou i Historickým odborom a poukázal na nesporný prínos autorky, ktorá vďaka hĺbkovej analýze zachovaných hodnoverných prameňov poopravila mnohé doteraz tradované nesprávne názory na skúmanú problematiku a pokúsila sa zrekonštruovať dejiny severozápadného Gemera na základe podrobného štúdia prameňov.

V úvode autorka oboznamuje čitateľa s doterajším stavom geograficko-historického i archeologického bádania. Prácu rozdelila do 4 celkov. V prvom mapuje územie Gemera do 13. storočia, všíma si prírodné prostredie i výskyt nerastných surovín, ktoré boli jedným z rozhodujúcich faktorov ovplyvňujúcich osídlenie tohto regiónu. Venuje sa aj vzniku Gemerského komitátu a všíma si majetkovú držbu najvýznamnejších gemerských rodov Ratoldovcov, Zachovcov, Tekušovcov a Balogovcov.

V druhej časti venovala pozornosť najstarším dejinám a pôvodu rodu Ratoldovcov, ich majetkovej držbe v Gemerí, donácii na hrad Muráň, vzniku panstva Jelšava, osídľovaniu na nemeckom práve, ako aj osídleniu a rozdeleniu panstva Plešivec i vzniku panstva Štítnik.

Tretia časť je venovaná panstvu Jelšava do roku 1427 a pánom z Jelšavy, ako aj baníctvu na panstve, dokladom nemeckého osídlenia, portálnemu súpisu Gemerskej župy z roku 1427 či prvej písomnej zmienke o Revúcej a Muránskej Dlhej Lúke z roku 1357. Veľmi zaujímavými sú podkapitoly venované Leustachovi z Jelšavy, jeho pôsobeniu na kráľovskom dvore, účasti na vojnových ťaženiach i jeho postaveniu ako cirkevného mecéna, či freskovej výzdobe kostolov na panstve Jelšava a príchodu talianskych majstrov do severného Gemera.

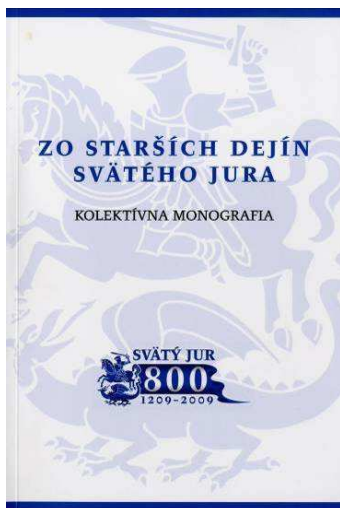
Štvrtá časť pojednáva o ďalších osudoch panstva Jelšava do konca stredoveku, ktoré sa stalo záložným majetkom kráľovnej Barbory, potom majetkom pánov z Plešivca a Perína i magnátskeho rodu Zápoľských.

Monografiu okrem zoznamu edícií prameňov, literatúry a výberového registra vhodne dopĺňajú genealogické tabuľky rodov, mapové zobrazenia skúmaného územia, pôdorysy a rekonštrukcie hradov, erby jednotlivých príslušníkov spomínaných rodov, fotografie vybraných archeologických nálezov či fresiek z kostolov nachádzajúcich sa na území Gemera.

Mária Grófová
Archív Univerzity Komenského

Zo starších dejín Svätého Jura. Kolektívna monografia. Svätý Jur 1209 – 2009. Ed. Zuzana Štefániková. Vydalo Mesto Svätý Jur, 2010, 87 s. ISBN 978-80-970501

V roku 2009 si obyvatelia mesta Svätý Jur pripomenuli 800. výročie prvej písomnej zmienky. V rámci osláv sa pod záštitou Katedry slovenských dejín Filozofickej fakulty UK uskutočnil odborný seminár *Zo starších dejín Svätého Jura*.

Július Vavák prezentoval najnovšie poznatky o najstarších dejinách mesta. Analyzoval predmety nájdené v rámci archeologického výskumu v rokoch 2008 – 2009 v polohe Hradisko a archeologické nálezy zapožičané od súkromných osôb na výstavu *Najstaršie osídlenie Svätého Jura* v Literárnom a vlastivednom múzeu vo Svätom Jure. Text dopĺňa čiernobiela fotografická príloha nálezov, nákresy šperkov a plán včasnostredovekého hradiska Neštich. Ján Lukačka sa venoval najstarším písomne doloženým majiteľom Svätého Jura 13. – 14. storočia a vývoju kráľovského prédia na sídlo Grófov zo Svätého Jura a Pezinka, jedného z najvýznamnejších uhorských šľachtických rodov v stredovekom Uhorskom kráľovstve. Podrobne rozoberá ich spory s majiteľom susedným majetkov – slobodným kráľovským mestom Bratislavou v 14. storočí. Na štúdiu J. Lukačku nadviazal Daniel Gahér, ktorý sa vo svojom príspevku zameril na osudy vinohradníckeho mestečka, jeho majiteľov a obyvateľov v 15. a prvej polovici 16. storočia. Autor rekonštruje podobu hradu Biely Kameň a mestečka Svätý Jur na základe dobového popisu z roku 1412. Prílohu štúdie tvoria teoretické rekonštrukcie oboch objektov, ako aj mapa majetkov Grófov zo Svätého Jura a Pezinka a genealogická tabuľka tohto rodu, ktorý po meči vymrel v roku 1543. Prírodné prostredie Svätého Jura v 13. a 14. storočí zaujalo Máriu Grófovú. Napriek nedostatku prameňov sa jej vďaka metačným listinám susedných lokalít podarilo načrtnúť obraz o prírodných pomeroch Svätého Jura v období vrcholného stredoveku a zároveň zhodnotila aj záujem vedcov o danú problematiku v minulosti. Jozef Baďurík, odborník na dejiny vinohradníctva, predstavil samotkové vína z malokarpatskej vinohradníckej oblasti, pričom čerpal najmä z práce Mateja Bela O slovenských (uhorských) vínach vydanéj v roku 1722. Epigrafické nápisy vo Svätom Jure z obdobia do roku 1800 boli predmetom výskumu Františka Gahéra. Najstaršou epigrafickou

pamiatkou je nápis na zvone z roku 1400, ďalšími sú kamenárska značka na sanktuáriu, náhrobné tabule a i. vhodne doplnené fotografickou prílohou.

Príspevky prednášateľov sú publikované v kolektívnej monografii a akoby dopĺňali monografiu mesta zostavenú Jurajom Turčánym *Svätý Jur 1209 – 2009. Dejiny písané vínom*. Za každou štúdiou nasleduje anglické resumé.

Henrieta Žažová
Archív Pamiatkového úradu SR

OZNAMY

Slovenský národný archív je prvý archív v pôsobnosti Ministerstva vnútra SR, ktorému Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR vydalo Osvedčenie o spôsobilosti vykonávať výskum a vývoj v zmysle § 26a odst. 11 zákona č. 172/2005 Z. z. o organizácii štátnej podpory výskumu a vývoja a o doplnení zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 233/2008 Z. z. (ďalej len „zákon“) na základe žiadosti Slovenského národného archívu so sídlom *Sládkovičova 11, Drotárska cesta 42, IČO 00 151 866* vydáva

pre Slovenský národný archív, *Drotárska cesta 42, 817 01 Bratislava 11, IČO 00 151 866*
- rozpočtová organizácia Ministerstva vnútra Slovenskej republiky

OSVEDČENIE O SPÔSOBILOSTI
vykonávať výskum a vývoj.

Platnosť osvedčenia je šesť rokov od jeho vydania.

Odvodnenie:
Keďže sa návrhu účastníka konania vyhovuje v plnom rozsahu, uplatňuje správny orgán podľa § 47 ods. 1 správneho poriadku od odvodnenia.
Na základe § 26a ods. 16 písm. c) zákona, ak Slovenský národný archív prestane spĺňať podmienky ustanovené zákonom, Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky odberie osvedčenie o spôsobilosti.

Posúdenie:
Príslušným rozhodnutím možno podať v lehote 15 dní odo dňa jeho doručenia rozklad v zmysle § 61 ods. 1 správneho poriadku na Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky. Tote rozhodnutie je preskúmateľné súdom v konaní podľa § 244 a nasl. Občianskeho súdneho poriadku po vyčerpaní riadneho opravného prostriedku.

Biobližšie na zadaní:
1. Slovenský národný archív, Drotárska cesta 42, 817 01 Bratislava 11
2. Spis
Na vyzdvihnutie:
Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, Pribitova 2, 812 72 Bratislava 1

Radoslav Ragač, SNA

Členské príspevky!

Od roku 2009 je zápisné za člena SSA vo výške 5.- € (päť eur) a ročný riadny členský príspevok vo výške 7.- € (sedem eur) a to aj pre pracujúcich dôchodcov. Naši členovia – dôchodcovia vo výslužbe alebo na zaslúženom odpočinku – platia členské vo výške 50% riadneho členského t. j. 3,50 € (tri eurá päťdesiat centov).

O úhradu Vás prosíme **výlučne** bezhotovostným platobným stykom na číslo účtu: **0011482674/0900, Slovenská sporiteľňa a.s., Suché Mýto 6, 811 03 Bratislava**. V prípade platby za viacerých členov SSA z jedného archívu a z jedného účtu, prosíme o vyznačenie sídla archívu (pri štátnych archívoch stačí mesto, pri pobočkách aj skratka názvu archívu) ako aj vpísanie priezvisk do kolónky Správa pre prijímateľa. V prípade platby za viacerých členov spoločnosti z jedného účtu je možné ich zoznam zaslať na e-mailovú adresu: grofova@rec.uniba.sk alebo poštou na kontaktnú adresu hospodárky SSA: Mária Grófová, Archív UK, Šafárikovo námestie č. 6, 818 06 Bratislava 16.

Ďalšou možnosťou platby je aj platba v hotovosti priamo u hospodárky SSA. Tu je potrebné e-mailom vopred dohodnúť termín odovzdania členských príspevkov.

Súčasne vyzývam tých kolegov, ktorí majú nedoplatky za uplynulé roky, aby si vyrovnali aj tieto podlžnosti. Nejasnosti ohľadne nedoplatkov je možné zistiť u hospodárky SSA. **Nedoplatky do roku 2008 sa uhrádzajú vo výške 5.- € za kalendárny rok.**

Dovoľujem si požiadať členov SSA o nahlásenie každej zmeny: či je to zmena e-mailovej adresy (prípadne vytvorenie novej e-mailovej adresy), zmena bydliska alebo zamestnania, zmena telefónneho čísla. To isté sa týka aj členov, ktorí hodlajú ukončiť členstvo v SSA.

Dôležité upozornenie:

Členovia SSA, ktorí nemajú uhradené členské poplatky za päť rokov (t. j. posledná platba bola realizovaná v roku 2006 prípadne ešte predtým), budú postihnutí v zmysle Stanov SSA, čl.3, bod 3c – **zrušenie členstva pre neplnenie si základných členských povinností.**

Mária Grófová
hospodárka Spoločnosti slovenských archivárov

Naši jubilanti

JANUÁR

Margita Gregušová

Darina Jeleňová

Elena Kašiarová

FEBRUÁR

Paulína Valková

MAREC

Svetlana Králiková

Agnesa Žifčáková

Foto: Lucia Krchnáková

FÓRUM ARCHIVÁROV

Vydáva Spoločnosť slovenských archivárov

Zodpovedný redaktor:	Lucia Krchnáková
Redakčná rada:	Mária Grófová, Oľga Kvasnicová, Zuzana Kollárová, Lenka Pavlíková, Juraj Roháč, Gábor Strešňák, Henrieta Žažová
Technická úprava:	Lucia Krchnáková, ŠÚBA
Jazyková úprava:	Henrieta Žažová
Povolilo:	MK SR 1472/96